

Bizonyára köszönettel vennék e lexikon forgatói, ha megtalálnák benne a régebbi magyar költői nyelv ma már avult, antik elemeinek és vonatkozásainak szótárszerű magyarázatait is. Ilyenek (csak Berzsenyi néhány remekét szedve meg futtában): Argus, Amarint, Arkádia, Bellerophon, Boreász, Caména, Ceres, Chloé, Chimaera, Cynthia, Cypria, Danaé, Dodona, Elysium, Erynnis, Etésziák, Éván, Grácia, Helikon, Ilion, Kronos, Latmusz, Laurus, Lesbos, Lethe, Nadír, Olymp, Orcus, Pán, Polyhymnia, Phoebus, Saturnus, Sybarita, Tellus, Tempe, Tibur, Tyndaridák, Urán, Zenith, Zephyr stb.

Nem tartanám haszontalannak az egyes akadémiai és Kisfaludy-Társasági jutalmak (Ormódy Amélie-, Vojnits-, Teleki- stb.) nevének címszóba fogását sem.

Nem látjuk elég világosan, miért nincs bibliográfia né mely címszó alatt; miért nincs pl. Vargha Gyuláról, mikor Kozma Andorról van? A lexikon szellemével nagyon megegyeznek, ha minden oly esetben, mikor érdemes könyvészeti anyag áll rendelkezésünkre, közölnék a java. Sokszor bátran mellőzni lehetne né mely között bibliográfiai adalékot s ahelyett fontosabbakat felvenni. Gyöngyösi Istvánhoz Riedl Frigyes, Hajnóczy Józsefhez Eckhardt Sándor, a Haláltánc-énekekhez Kozáky István, az Iskola drámákhoz Alsze gy Zsolt megfelelő munkája említendő lenne. Kecskeméti Vég Mihály zoltárfordításáról meg kellene említeni, hogy ebből lett Kodály Zoltán híres Psalmus hungaricus-a. A Halotti Beszéd bibliográfiája említ ugyan László Vince tanulmányát, de eredményeit a szövegben nem értékesíti. Pais Dezső munkái közt a legfigyelemre méltóbbak egyike: «B. Kemény Zsigmond és az irodalmi élet» minden esetre említendő volna; Helyesírás címszó alatt Dévai Orthographiája, Hajnóczy Ivánnál pedig ennek «Katona József Kecskeméten» c. munkája.

A Gyulafehérvári töredékeket hibásan minősíti «első magyar verses próbálkozásnak» a lexikon; ha valóban vers volna is, akkor is korábbi az Ómagyar Máriasisralom. Irodalomtörténeti korszakolás sem Pápaynál is először; van már Wallaskynál is és közvetlenül Pápay előtt Révainál. «Szomorú a magyar nóta Háromszáz esztendő óta»: ez az idézet a lexikon szerint «Szulik József dalaiból» való; Szu-

lik azonban még meg sem született, mikor Erdélyi János «Magyar leány az én rózsám» kezdetű dalában ez a híres két sor már olvasható volt.

Végül egy sajtóhibát is hadd említsek meg. «Irodalomtörténeti társulatok és folyóiratok» címen a Napkelet a Magyar Irodalomtörténeti Társaság folyóiratának van mondva; tudvalevő, hogy azé a Társaságé az Irodalomtörténet c. folyóirat, a Napkelet pedig a Magyar Irodalmi Társaságé.

Hatalmas munkájuk befejezése alkalmából nagy elismeréssel üdvözljük a szerkesztőt és két munkatársát. J. J.

A társadalomtudomány filozófiája.

E címen Ottlik László mélyreható könyvet írt. (Budapest, 1926. A Magyar Filozófiai Társaság kiadása.) Érdekes ama megállapítása, hogy a társadalomtudomány eszméje a természetjog s a felvilágosodás gondolatvilágából született. Tüzetes elemzésnek veti alá Auguste Comte «szociológiáját» s eközben rámutat «a természeti törvények s az egyetemes fogalmak entropiájára. Ez abban áll, hogy mentől kevésbé elvontak valamely tudomány fogalmai, annál kevésbé általános az érvényök s annál kevésbé alkalmasak arra, hogy a cselekvésben vezessenek bennünket. Szerző sem fogadja el Comte szociológiáját s szöges ellentétben van minden naturalisztikus társadalomtudományi elmélettel. De nem tekint a szociológiát alkalmazott lélektannak sem, mert az utóbbi a normális *lelkifolyamatokat* vizsgálja, a társadalomtudomány pedig (mint általában a szellemi tudományok) a lelkifolyamatok *jelentésével* foglalkozik. A társadalomtudomány a szellemi értékek hatásának feltételeit nyomonza, miközben különösen a *tekin-tély* jelenségeit kell vizsgálnia, lévén a társadalom oly hatalom, melynek ereje ép a tekintélyben alapszik. A társadalom fejlődésének csúcspontját a *nemzet* életében éri el. A nemzetek élete általtal meggy áthat emberiség életébe, hogy *egy* nemzetkultúrája lesz a leg-hatalmasabb, mely a többiekét irányítja. Ottlik könyvének e néhány gondolata is mutatja e mű rendkívül érdekes problematikáját. A szakkörökön túl is hivatva van megértetni a társadalomtudomány sajátos természetét és hivatását. Mély filozófiai meg-alapozottsága pedig alkalmassá teszi arra is, hogy a modern bölcelet gondolatvilágába is betekintést nyújtson.

Pauler Ákos.